

Милосав Буца Мирковић

Са ро сони у сукњи Оливера Марковић

У здравој људскости, ова млада уметница је својим изузетним даром, музикалношћу, зрачењем, рејком сценском интелигенцијом, овајлошила све линије... Каролине Ријечке као што је Дражу Машин у "Конаку" Црњанској учинила и лисицом и сојком, вучицом и зрлицом у сновима балканској инфанти.

Бора Глишић

Треба ли уопште подсећати, када је у питању име Оливере Марковић, да је ова неуморна драмска уметница само у једној сезони играла у четири премијерне представе Народног позоришта у Београду, да би, најзад, за Божићеву госпођу Олгу била крунисана Октобарском наградом.

Рођена је 3. маја 1925. у Београду. Отац Велизар био је чиновник, мајка Олга, домаћица. Као мала волела је да се непрестано шали, и од батина се увек спасавала неком смешном причом. Била је несташна, често упрљана од игре, али највише од свега волела је и умела да пева. Српкиња, али не баш типична, у позитивном смислу. Јер, никада је нико (пријатељи се не рачунају) није чуо да се жали, на било шта, а није баш да није имала

Оливера Марковић

разлога... Сународници је, пре свега, доживљавају као најбоље из словенске расе – по души, односу према животи, лепоти, романсама, врцавом духу.

Завршила је чувену Другу женску гимназију, уписала студије историје уметности на Филозофском факултету, и апсолвирала. У међувремену, прешла је на Факултет драмских уметности, одсек за глуму, где је 1952. и дипломирала у класи професора Мате Милошевића.

За Београдско драмско позориште везани су уједно и почеци успешне професионалне каријере Оливере Марковић. У Београдско драмско позориште улази на велика врата и одмах граби и присваја, и публици враћа и дарује прегршти улога из домаћег, руског, енглеског и немачког репертоара.

Прва професионална улога Оливере Марковић била је улога Кларе у *Сламној шеширу*, коју је режирао њен професор Мата Милошевић у Београдском драмском позоришту, у коме ће, током прве деценије свог уметничког живота, Оливера Марковић одиграти неколико значајних улога, једна је Маша, најатрактивнија, запорожена Маша из *Три сестре* Чехова и Дуња Мармеладова у *Злочину и казни* Достојевског, а пре свих улогу Меги у представи *Мачка на усвијаном лименом крову* Тенеси Вилијамса.

Када се 1957. пронео глас да ће она у црном комбинезону заиграти на сцени Београдског драмског позоришта у *Мачки на усвијаном лименом крову*, дигла се права узбуна! За поједине другове била је то идеолошка субверзија, те је драма после прве пробе једва приказана пред публиком. Комунисти

су градили светлију будућност, једнаку за све, у којој није било места за неке тамо приче о неким тамо импотентним мушкарцима и скарадним женама и осталим декангентним одликама трулог Запада. У *Мачки на усвијаном лименом крову* је играо и њен први супруг, Раде Марковић, и то господина Брика... Те далеке 1957. године брачни пар Марковић, проглашен је за најлепши и најбољи глумачки пар, који је носио репертоар на сцени на Црвеном крсту.

У Београдском драмском позоришту, за његових десет златних, авангардних година, са глумачким узлетима треће врсте и треће генерације наше глумачке уметности, Оливера Марковић је одиграла лавовски репертоар весталки, провинцијалки, принцеца без порекла, барских певачица без среће у љубави, америчких герли, кинеских чародајница, жена из народа и удвача из далеких руских губернија. У комадима савремених страних писаца остварила је можда, и најзначајније своје улоге: Шен-Те и Шуј-Тај у Брехтовом комаду *Добри човек из Сечуана*, Меги у *Мачки на усвијаном лименом крову* Тенеси Вилијамса, Маша у комаду *Три сестре* А. П. Чехова, Грушењка у *Карамазовима*, Катарина у *Укроћеној ѓоройади*, Драга Машин у *Конаку* Црњанског, за које критичари кажу да су биле јединство супротности и студиозности. Она се скоро цепидлачки труди да објасни најскривеније кутке лика чијег се креирања подухватила.

Кад је заиграла леди Магбет у филму *Сибирска леди Маџбей*, и када је то видео један од великана из Холивуда, хтео је да је води у филмску Меку.

Али, њу то није нарочито занимало, имала је своје позориште и живот у њему. А да је некада баш живела у позоришту, илуструје прича како је њу и целу екипу, даровити Паоло Мађели, дословце затворио у Народном позоришту, пола године, док су припремали Голдонијеве *Рибарске свађе*.

Тада је и последњи сумњивац схватио да је бог заиста био милостив према њој. Јер, жени чије су главне референце биле црна, сјајна коса, бео, порцулански тен, црне, као угарак очи, бујне груди, а лепо је изгледала и с црним брковима... Па чак и обучена у кућицу за пресвлачење на плажи...

Размишљајући о неким важним проблемима уметничког изражавања, млада глумица Оливера Марковић ће рећи да је *“одлика сваког доброг глумца да с лакоћом прелази међе фахова и жанрова”*.

Крај прве деценије уметничког рада Оливере Марковић обележен је, или боље рећи настављен је испољавањем њеног неслагања с тада важећим принципима. Напушта Београдско драмско позориште у жељи да са својим пријатељима и колегама истомишљеницима истражује нове форме изражавања. Тај непримерени гест штампа ће пропатити с нескривеном пажњом и очигледним уздржавањем. Истраживачу уметничке биографије ове глумице тешко је докучити праве разлоге разлаза једне генерације, која 60. година хара позоришним животом, с театарским естаблишментом који је потицао из политичког окружења.

Многи су је волели, многе награде је заслужено добила, а један од најлепших комплимената стигао јој је од

колегинице, такође глумачке легенде, Ружице Сокић:

“Нисам се њирудила да имам узоре, једино сам много волела Оливеру Марковић. Гледала сам је кад је била на врхунцу, боже шта је све ња жена одиграла... Толико дивних улога. Само кад се сећим Каролине Ријечке! Не знам да ли је била леиша или шарманџиња. Чудо једно! Обожавала сам је. То што је она одиграла, њешко да ће се неком још десити.”

Поред наступа на јавним приредбама Оливера Марковић је у Карађорђеву певала и пред Титом у више наврата а те своје наступе описује као забавне. Поред позива да пева у чувеној париској Олимпији Оливера Марковић је добила понуду да у Берлину, у Брехтовом позоришту, игра у представи *Мајка храброси*.

Тријумфални повратак Оливере Марковић у позориште десио се 1966. године, с улогом у представи *Балкон*, коју је у Атељеу 212 режирао Мата Милошевић. Велику арију и велику команду извела је у овом модерном драмском делу контраверзног Жана Женеа, који је раме уз раме са Бекетом, сачувао статус авангарде београдских позоришта. У годинама великог преиспитивања, после судбоносних дешавања познатих као шездесетосмашака, Оливера Марковић ће променити своје ставове о улози уметности у друштву:

“Све више верујем да је у савременој уметности, њособно у позоришту, много важније шта њиреба рећи него како њо учинити. Прошло је време у којем се глумца њошћао сити-

ним реалистичким ѿйезима, ѿравио бравуре због айлауза”.

Оливера Марковић је за неколико година паузе добила гипкост горчине и лепоту статике. Од надмоћне ведрине остала је тек понека суза, од кинетике младости тек неки грч рамена. Ако није играла све и свашта, она је ипак напредовала у свему и свачему.

Са себи својственом проницљивошћу Оливера Марковић ће пре свих уочити у чему је проблем савременог домаћег позоришта. Она, наиме, сматра да нема великог позоришта без савременог домаћег драмског текста и жели да игра улоге у представама рађеним према савременим комадима домаћих писаца. Међутим, догађаји ће отићи у правцу обједињавања њена два талента – певачког и глумачког. У њеној, тада матичној кући београдском Народном позоришту, године 1970. ради се представа *Кошћана* у којој ова глумица добија насловну улогу упркос томе што је била предвиђена оперска примадона Радмила Бакочевић. Успех који је ова представа постигла код публике, понајвише захваљујући наступима Оливере Марковић је огroman. Карте су распродате унапред а редови испред благајне излазе на улицу. Биће то успех сличан оном оствареном у представи *Мајка храбрости* чијој је премијери присуствовао председник СФРЈ Јосип Броз Тито. Многи је се сећају и из *Пиџамалиона*, али и по улози Живке у Нушићевој *Госпођи министарки*. Јер, она је била рођена комичарка, а њена природна духовитост чинила је сваку реплику непоновљивом. Ту је и улога Аркадије у *Галебу*...

На сцени Народного позоришта, Оливера Марковић је најчешће и најуспешније, са преданошћу која није зазирала од малих улога и са естетиком глумице која још увек прегрштима граби живот и дарује га животу на сцени играла у делима домаће класике и савремене домаће драме. Не понављајући облике и обликовања, са неисцрпном свежином у реализацији улоге, у изради карактера, у живопису типова, она ће кумовати фолклорној смејурји Глишићеве *Подвале*, са Мијом Алексићем, врховним обешењаком епохе, као што ће у првенцу Миодрага Ђукића стилским језгрима и женским принципом остварити Девојку, сценски набујалу на сваком кораку, у напоњу и опуштању, ћутању и жамору, пуном светлу или полутами. Сувереним тоновима достојним кантилене Жанке Стокић, Оливера је за нијансу епохе модерније тумачила Неру удовицу, разуздани и полетни лик који је умео да буде нашики наивна Елиза Дулитл и наерски насађена госпођа Филеманта.

Као глумица иза које су бројне бриљантне улоге она ће наћи снаге да препозна ново које се средином осамдесетих јавља у нашем позоришту. Иако је маестрално одиграла улогу Министарке у Народном позоришту, ролу на којој су свој таленат доказивале све велике глумице из претходних времена, Оливера Марковић ће посебно истаћи и наглашавати своју улогу у Молијеровим *Ученим женама* које је у Народном позоришту режирао млади редитељ Јагош Марковић.

Она запажа да “у позориште долази једна друга генерација која на свет гледа на себи својствен начин” и апелује да јој се да што више простора. За

себе каже да су бројне улоге које је одиграла, било на филму, било у позоришту, углавном обележене њеним карактером. “Никада нисам била ни Офелија, ни Јулија, нити сам волела такве улоге. Почела сам као заводница и наиграла се таквог репертоара – од глупача до превејаних, од опајдара до дама из високог друштва.” А онда је наступио период у коме је Оливера Марковић поново показала да поседује високу свест о себи и свом начину рада.

Закључила је да “глумац мора знати када треба да се повуче и промени жанр да не би испао смешан.” На сву срећу, њена генерација је имала пуне руке посла, па није имала кад да се бави политиком. Не јавно. Како су се времена мењала, махом на горе, морала је и сама да констатује:

“Видиш, лешкарим код куће, чекам “Арсеник и ситаре чийке”, гледам ТВ. Можда и превише гледам. С једне ситране води ме кроз догађаје и свећ, с друге ситране ме све што што гледам чини дејресивном, пријатна ме, као и друге. Треба издржати ове суморне, сиве и смутне године.”

Своје бројне улоге у телевизијским серијама последњих година такође је окарактерисала на себи својствен начин.

“Наситила је серија мојих шелевизијских бабароџа. Шминкају ме тако да изгледам што горе. Али што само значи да себи нисам важна нешто да ми је важно оно чиме се бавим. Само да још одиграм ове представе које сам зајочела и раичистим обавезе које сам преузела, и с Оливером Марковић као глумицом је дошло. Морам да ми-

слим на своје здравље које је већ нарушено”.

У комичном репертоару, особито класичном, у *Рибарским свађама* Голдонија и Молијеровим *Ученим женама*, матријално агресивно водећи женски ансамбл, Оливера Марковић је искуства лудистичког осећања живота, у изгубљеној кохерентној бази за озбиљан разговор, довела до образаца кловновске живописности и обијачког алата медитеранског хумора. Завађењем до бесвести и лудила, голдонијевски типови се, захваљујући Оливери Марковић, посвађају и као театарски типови, као глумачки комедијанти који једни другима терају сучку, празнећи карактере, а огрћући се кловновским крпама и реквизитима, такође разиграним, летећим и пуштеним с ланца.

И намах нешто реско, па нежно, псовачко па тепајуће, осорно па мукло, немерљиво одјекне у Оливери која некада бејаше Каролина Ријечка, Живка министарка или Меги, Велика мачка у неразблаженој Америци.

У тој распусности, кловновској колико фелинијевској, у предочавању театра који се игра са самим собом, који жонглира на сваком задатом материјалу, који бестежинском стању глуме даје аутобиографско комично, нешто побуњено, бандоглаво у својој магичној театарској аутономији наша Оливера Марковић ће остати ненадмашна. Прецизност је уткала у глумачку вештину сценских прилагођавања. Урагански смех, који је изазивала, неочекивано, искачући из мађионичарског џепа свога костима, мамио је непрестано, онај бодри, заинтересовани

поглед који глеалац више не поклања
ни стварности, ни животу, ни уметно-
сти, ни култури, него игри самој, пале-
стри слободног бића.

ОЛИВЕРИ МАРКОВИЋ
У АЛБУМ

Век пролази над безданом бдијеш,
Чехову си највернија сестра.
Само с Мићком у брезеку пијеш
Док не стигнеш до “Женског оркестра”.

Мајка Храброст, босонога свуда,
До Балкана стижеш на котурне, –
Министарка, Цана сакалуда,

Пливачица низ таласе бурне...

Век пролази, и опада брезик,
Светле боре добиће и Меги,
У крчмама Шекспир учи језик,
Док ти певаш о сунчевој пеги!

Нема глумца док не роди мајка,
Ни глумице док не роди земља,
Нити игре ако није хајка
Од севера па до Средоземља.

А твоје су мајке целим светом
Прачеву земљу посејале –
Ил’ пелином или сунцокретом
Као ждрале што те свуда хвале...

